

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย พันเอก สิทธิเดชศรี หิรัญญพงศ์
เรื่อง การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้กับยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา
วันที่ 4 กรกฎาคม 2560 **จำนวนคำ :** 5,984 **จำนวนหน้า :** 16
คำสำคัญ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้, เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา
ชั้นความลับ ไม่มีชั้นความลับ

การก่อความไม่สงบ เกิดจากความขัดแย้งจากการปกครองดินแดนในอดีต ความไม่เท่าเทียมในปัจจุบันพื้นฐาน และความไม่เสมอภาคในการดำรงชีวิต ของกลุ่มชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้ ก่อให้เกิดขบวนการต่อสู้ที่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา โดยมีเป้าหมายคือการแบ่งแยกดินแดน

รัฐบาลได้มีความพยายามในการแก้ปัญหา ด้วยการทำให้เกิดความสงบในพื้นที่ แต่สถานการณ์ความรุนแรงกลับไม่ลดลง จนเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธีไปใช้ในพื้นที่ รัฐบาลจึงปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานใหม่ โดยใช้ยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นยุทธศาสตร์หลักในการแก้ปัญหา ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างได้ผล ทำให้ประชาชนหันมาให้ความร่วมมือกับรัฐบาล สถานการณ์ความรุนแรงเริ่มลดลง และมีแนวโน้มที่จะยุติลงได้ในอนาคต

Abstract

AUTHOR : Colonel Sittaset Hiralyapong

TITLE: To resolve the unrest in the southern border provinces by Strategic of Understand, Achieve, and Develop.

DATE: 4 July 2017 **WORD COUNT :** 6,991 **PAGES:** 16

KEY TERMS: Unrest in the southern border provinces, Understand, Achieve, Develop

CLASSIFICATION : Uuclassified

Cause of insurgency originated from the conflict of past territorial management, Inequalities in basic factors and inequality in the lives of Thai Muslim groups in the southern border provinces. It cause the terrorist to solve the problem by violence to separataness.

The government has made efforts to solve the violence but it has not diminished until His Majesty King Bhumibol Adulyadej gave the strategy of Understand, Achieve, and Develop to solve the problem. The strategy of Understand, Achieve, and Develop , as a solution to peace problems so the government change his policy and use them to the main strategy. The situation is getting better. People turn to cooperation with the government. As a result, the violence began to decline and likely to end in the future.

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก คณาจารย์ของวิทยาลัยการทัพบกทุกท่าน ที่กรุณาประสิทธิประสาทวิชาให้ความรู้และประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าอย่างสูงรวมทั้งอาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำแนวทางในการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลและตรวจสอบต้นฉบับอย่างละเอียดจนทำให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า ให้ข้อมูล ความเห็น รวมถึงประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน เติมเต็มข้อมูลงานวิจัยให้มีคุณค่ามากขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากข้อเสนอแนะทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ในการวิจัยแล้ว ยังได้รับกำลังใจ และคำชี้แนะที่ทำให้เห็นหนทางแห่งความสำเร็จอีกด้วย ความดีอันเกิดจากผลงานการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบให้ผู้มีส่วนร่วมในงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นทุกท่านด้วยความเคารพ

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ด้วยยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจนำไปปรับใช้เป็นแนวทางของหน่วย ก่อให้เกิดความสำเร็จต่อไป

การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ กับยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

“สยามเมืองยิ้ม” ชื่อที่ได้รับการเรียกขานจากนานาชาติที่มองประเทศไทย เป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมมาช้านาน มีรอยยิ้มที่มีความจริงใจ เปี่ยมไปด้วยความสุข เป็นมิตรไมตรีแก่กัน ทำให้ชาวต่างชาติหลงใหลในวัฒนธรรมของคนไทย และรอยยิ้มที่ประทับใจ แต่ในวันนี้ เบื้องหลังยิ้มสยามที่บ่งบอกถึงความสงบสุขในอดีตเมื่อหลายปีก่อน กลับเต็มไปด้วยความขมขื่นจากความขัดแย้งของคนในชาติ ความรักสมัครสมานสามัคคี แทบจะหาไม่ได้เลย แม้กระทั่งจากสังคมที่เล็กที่สุดคือครอบครัว เกิดอะไรขึ้นกับประเทศไทยในวันนี้ หรือว่าบ้านเมือง กำลังเดินทางสู่สังคมแห่งความขัดแย้ง ที่จะไม่มีคำว่า “ยิ้มสยาม” อีกต่อไป

จากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคโลกาภิวัตน์ การไหลเวียนของแนวความคิด และวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ความขัดแย้งในอดีต สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคมโลกรวมถึงสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น เกิดการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความคิด ความเชื่อ และการมีอัตลักษณ์เดียวกัน นำไปสู่การต่อสู้ในรูปแบบของการก่อความไม่สงบ เพื่อสร้างดินแดนใหม่กระจายออกไปทั่วโลก รวมถึงความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย

สำหรับนักยุทธศาสตร์และนักความมั่นคงโดยทั่วไปแล้ว การก่อความไม่สงบถือได้ว่าเป็นรูปแบบของความขัดแย้งที่ธรรมดามากที่สุด แต่ขณะเดียวกันก็เป็นรูปแบบที่ซับซ้อน และเข้าใจยากที่สุด ดังจะเห็นได้ว่ากองทัพที่ถูกสร้างขึ้นในกรอบของสงครามตามแบบ มักจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเช่นนี้น้อยมาก หากพิจารณาประวัติศาสตร์สงคราม การก่อความไม่สงบในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มักจะเป็นเรื่องของยุทธวิธี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการก่อวินทางทหารเป็นสำคัญ แต่หลังจากยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา การก่อความไม่สงบ กลับเป็นเรื่องของการผสมผสานการปฏิบัติทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา เข้าไปผนวกกับยุทธวิธีของสงครามนอกแบบ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะโค่นล้มอำนาจรัฐบาลเดิมด้วยกำลังอาวุธ และสถาปนาอำนาจรัฐใหม่ให้เกิดขึ้น¹ หรืออีกนัยหนึ่ง การก่อความไม่สงบเป็นรูปแบบของการก่อให้เกิดความวุ่นวายของกลุ่มบุคคลตั้งแต่หนึ่งรูปแบบขึ้นไป เป็นการประท้วงต่อปัญหาทางการเมือง และสังคมขนาดใหญ่ ความรุนแรงของพฤติกรรม เกิดขึ้นพร้อมกับการแสดงออกถึงความไม่พอใจของสาธารณะ² โดย

มีความมุ่งหวังจะล้มล้างรัฐบาลด้วยการเดินขบวนประท้วงผิดกฎหมาย การยึดพื้นที่ประท้วง การจลาจล การบ่อนทำลาย และการต่อสู้ด้วยอาวุธ การก่อวินาศกรรม และรูปแบบของอาชญากรรมอื่น ๆ³

ความเป็นมาของการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

การก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ มีประวัติของการต่อสู้มาเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี ความเป็นมา และเกิดขึ้นได้อย่างไรนั้น รองศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ อาภรณ์สุวรรณได้ทำการวิจัย ในเรื่อง ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย สรุปได้ว่า “ลัทธิชาตินิยมสยาม ถูกสร้างขึ้นมาท่ามกลางการต่อสู้กับมหาอำนาจตะวันตก สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา โดยการผนวกรวมดินแดน และประเทศราชให้เข้ามาเป็นรัฐใหม่คือ สยาม ทำให้เป็นการสิ้นสุดของอาณาจักรต่างๆรวมถึง ปัตตานี การสร้างชาติไทยในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง และสงครามมหาเอเซียบูรพา มีส่วนในการผลักดันให้เกิดแนวความคิดทางการเมืองของ การแบ่งแยกดินแดน การสร้างรัฐที่เป็นอัตลักษณ์เดี่ยวคือ ความเป็นไทย ได้มีส่วนในการปลุกกระแสมความตื่นตัวของคนในท้องถิ่น เช่นในจังหวัดชายแดนใต้ และในภาคอีสาน การก่อตัวขึ้นของขบวนการเรียกร้อง และต่อสู้เพื่อความเป็นคนมลายูและเป็นมุสลิม มีปัจจัยที่ทำให้แตกต่างไปจากกลุ่มเคลื่อนไหวในภูมิภาคอื่นๆ ตรงที่บทบาทของศาสนา และผู้นำท้องถิ่น การเคลื่อนไหวดำเนินไปภายใต้การนำของผู้นำทางศาสนา และที่สำคัญคือ ถูกทำให้เป็นปัญหาทางการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์และความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนใต้นั้น มีทรศณะในการมองที่ตรงข้ามกันระหว่างรัฐ และประชาชนมลายูมุสลิมภาคใต้ ในขณะที่รัฐมองว่าการต่อต้านลุกฮือเป็นการ “กบฏ” แต่ฝ่ายประชาชนมุสลิมเองกลับมองว่า การเคลื่อนไหว การประท้วง ไปจนถึง “การทำสงคราม” นั้นคือ การเรียกร้องความเป็นธรรม และสิทธิของพลเมืองที่พึงได้รับการเคารพในวัฒนธรรมตามศรัทธาและความเชื่อของตน”⁴

นิภาพรรณ เจนสันติกุล⁵ ได้สรุปความเป็นมา และสาเหตุของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ในบทความเรื่อง “สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ความเป็นสถาบันและการกระทำภายใต้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม” รวม 5 ด้านประกอบด้วย

1. ด้านประวัติศาสตร์

พบว่าชาวมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย มีความพยายามที่จะประคับประคอง ความเป็นอิสระของตน จึงทำให้พวกเขาต้องดิ้นรนต่อสู้ เพื่อพิทักษ์สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของตนเอาไว้

2. ด้านการเมืองการปกครอง

พบว่า เมื่อสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้พยายามใช้นโยบายผสมผสานกลมกลืน คนไทยทุกเชื้อชาติในประเทศไทยเป็นหนึ่งเดียว ทำให้เกิดขบวนการต่อต้านนโยบายรัฐบาลจากประชาชนชาวมุสลิม

3. ด้านวัฒนธรรม ภาษาและศาสนา

พบว่า ส่วนใหญ่ประชาชนในจังหวัดชายแดนใต้ นับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นคนในพื้นที่ดังกล่าวจึงดำรงชีวิตในวัฒนธรรมมลายู ที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยภาคใต้ตอนล่าง

4. ด้านเศรษฐกิจ

พบว่า เทคโนโลยีได้เข้าไปแย่งชิงทรัพยากรและทำลายสภาพแวดล้อมธรรมชาติตลอดจนระบบนิเวศ วัฒนธรรมของคนท้องถิ่น ประกอบกับแนวนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลที่ผ่านมา ไม่สอดคล้องกับศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน และยากจนซ้ำซาก

5. ด้านการศึกษา

พบว่า ด้านหลักสูตร เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ไม่สอดคล้องกับ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีนอกจากนี้ยังขาด ทรัพยากรด้านครูผู้สอน และอาคารสถานที่ และอุปกรณ์ การเรียน

ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือ ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ ได้วิเคราะห์สาเหตุ และรากเหง้าของปัญหาว่า เกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐไทย กับ กลุ่มขบวนการต่อสู้ที่ปาตานี (ปาตานี คือ ดินแดนที่ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และอีก 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ เทพา จะนะ สะบ้าย้อย และนาทวีในปัจจุบัน) ที่มีกลุ่มบีอาร์เอ็น โคออร์ดิเนต (BRN Co - ordinate) เป็นกลุ่มหลัก ซึ่งใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบในพื้นที่โดยอ้างถึงอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดน เนื่องจากรู้สึกไม่พอใจต่อการยึดครองปาตานีของรัฐสยามในอดีต⁶

สรุปได้ว่า การก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐไทย กับ กลุ่มขบวนการต่อสู้ปาตานี ที่มีกลุ่มบีอาร์เอ็น โคออร์ดิเนต (BRN Co - ordinate) เป็นกลุ่มหลัก ซึ่งใช้ความรุนแรงก่อความไม่สงบในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายทางการเมืองขั้นต้นในการปกครองตนเอง และในขั้นสุดท้ายเพื่อการแบ่งแยกดินแดนออกจากประเทศไทย เนื่องจากรู้สึกไม่พอใจต่อการยึดครองปาตานีของรัฐสยามในอดีต โดยอาศัย ปัจจัยหลักที่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขของปัญหา คือ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ รวมทั้งประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดวิถีชีวิตเพื่อดำรงอยู่ในสังคมไทยภายใต้ความเข้าใจ และการยอมรับบนพื้นฐานของความเป็นอัตลักษณ์ดังกล่าว⁷

จากการวิเคราะห์มูลเหตุรากเหง้าของปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ หากมองในแง่ของหลักทฤษฎีแล้วจะเห็นได้ว่า สอดคล้องกับการอธิบายของมาสโลว์ ตามทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น(Maslow's Hierarchical Theory of Motivation) ที่กล่าวว่า มนุษย์นั้นมีพื้นฐานของความต้องการแบ่งออกได้เป็น 5 ชั้น ได้แก่ เป็นความต้องการทางกายภาพ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรัก และความเป็นเจ้าของ ความต้องการความเคารพนับถือ และสุดท้ายเป็นความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต^{8,9} ซึ่งความต้องการเหล่านี้ต้องได้รับการตอบสนองอย่างสมดุล เพียงพอ และเท่าเทียม

รูปแบบการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

สาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนใต้ นั้น มีพัฒนาการเป็นไปตามยุคสมัยควบคู่ไปกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ที่มีพัฒนาการของการต่อสู้เปลี่ยนไปตามยุคสมัยเช่นกัน โดยในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา มียุทธศาสตร์หลักที่ใช้ในการต่อสู้กับรัฐบาลไทยที่สำคัญสี่ประการ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์กองโจร ใช้ในการสร้างความรุนแรงหรือการใช้แผนปฏิบัติการลับ โดยใช้กลุ่มปฏิบัติการขนาดเล็ก และเน้นปฏิบัติการเร็ว
2. ยุทธศาสตร์การทำสงครามยืดเยื้อ เป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมที่สุดใช้ในการยึดครองอำนาจจากทางการจีน เน้นการต่อสู้ทางการเมืองและการจัดตั้งมวลชน พร้อมทั้งการสร้างเสริมความรุนแรงคู่ขนานกันไป

3. ยุทธศาสตร์การทหารนำการเมือง ใช้การทำสงครามตามแบบร่วมด้วย โดยเชื่อว่าประชาชนจะกลัวและเลือกที่จะอยู่ข้างฝ่ายเดียวกับฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบ
4. ยุทธศาสตร์สงครามในเมือง ทำการจัดองค์กรขนาดเล็ก มีการก่อการร้ายระดับต่ำถึงปานกลางต่อเป้าหมายที่เป็นศูนย์กลางการปกครองของรัฐ

นอกเหนือจากยุทธศาสตร์ทั้งสี่ประการแล้ว กลุ่มก่อความไม่สงบ ยังใช้เทคนิค และวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุน และการยอมรับจากประชาชน อาทิเช่น บุคลิกภาพของผู้นำ ใช้ในการดึงดูดความสนใจจากประชาชน โดยเฉพาะผู้นำที่มีความอ่อนโยน มีทักษะในการพูด มีความสามารถในการจูงใจ ประเด็นการเคลื่อนไหวที่เข้าใจง่าย เช่น ประเด็นทางศาสนา ลัทธิอุดมการณ์ในการชักชวนประชาชนเข้าร่วมในการต่อสู้ การตอกย้ำปัญหาและเหตุผล โดยมุ่งย้ำถึงความขมขื่นที่เป็นรูปธรรม เช่น การถูกรังแกจากเจ้าหน้าที่ การได้รับการบริการที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม การใช้ความรุนแรง ใช้วิธีก่อการร้ายต่อกลุ่มที่ประชาชนเกลียดชังหรือผู้กดขี่ เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติการ จะทำให้ได้รับความนิยมจากประชาชนมากขึ้น การยั่วยุความอดทนของฝ่ายรัฐบาล โดยพยายามยั่วยุรัฐบาลให้ทำการตอบโต้ที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ จะยิ่งสร้างความโกรธแค้นให้กับประชาชน การแสดงศักยภาพ ฟังพากรสนับสนุนใน 2 มิติ ได้แก่ การสนองความต้องการของประชาชนผ่านเครื่องมือการบริหาร(รัฐบาลเงา) และการเป็นฝ่ายรุกในปฏิบัติการทางทหาร การบังคับขู่เข็ญ กระทำเมื่อกลุ่มก่อความไม่สงบดำเนินการใดๆแล้วแต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน¹

ยุทธศาสตร์ รวมถึงเทคนิคต่างๆ เหล่านี้ถูกนำมาใช้อย่างได้ผล ทำให้สถานการณ์มีความรุนแรงขึ้นมาเป็นลำดับ เหตุการณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดการตระหนกและรับรู้ของสังคมไทยเริ่มขึ้นจากการปล้นปืนครั้งใหญ่ เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ณ กองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ อำเภोजะเอย์ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งถือว่าเป็นปฐมบทของการต่อสู้ครั้งใหม่ รัฐบาลได้พยายามทุกวิถีทาง รวมถึงปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งหนทางปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยมีพัฒนาการในการแก้ปัญหาปรับเปลี่ยนไปตามยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีของกลุ่มก่อความไม่สงบเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในการค้นหาวิธีเอาชนะได้นั้น จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้รวมถึงบทเรียนในอดีตมาประกอบกัน เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และยุทธวิธีอันเหมาะสม ที่สามารถสร้างความสำเร็จไปสู่เป้าหมายได้

การต่อต้านการก่อความไม่สงบ

ในอดีตที่ผ่านมา การต่อสู้กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ เกิดขึ้นมานานหลายทศวรรษ และมีวิวัฒนาการของการต่อสู้ที่แตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมของคู่ขัดแย้ง หลายครั้งฝ่ายรัฐบาลหรือผู้ปกครองเป็นฝ่ายชนะ และหลายครั้งเช่นกันที่ฝ่ายรัฐบาลหรือผู้ปกครองเป็นฝ่ายแพ้ บทเรียนเหล่านี้ได้ผ่านการบันทึกเอาไว้ในประวัติศาสตร์การต่อสู้ของชนชาติต่างๆ เอาไว้มากมาย รวมไปถึง การต่อสู้กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบของอังกฤษในมลายา เมื่อครั้งปกครองดินแดนมลายา และการต่อสู้กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบของสหรัฐอเมริกาในการเอาชนะเวียดกงในสงครามเวียดนาม

การต่อต้านการก่อความไม่สงบของอังกฤษในมลายา

ประเทศอังกฤษเมื่อครั้งปกครองดินแดนมลายา การก่อความไม่สงบได้ขยายวงกว้างออกไป อังกฤษได้จัดตั้งองค์กรขึ้นเพื่อรองรับภารกิจต่อต้านการก่อความไม่สงบทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ รวมทั้งจัดสายการบังคับบัญชาที่มีเอกภาพจากระดับบนสู่ระดับพื้นที่ เป็นผลให้การอำนวยความสะดวกและการปฏิบัติการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในระดับนโยบายนั้น ได้จัดตั้ง สภาการสงครามแห่งชาติ เป็นผู้กำหนดนโยบายและตัดสินใจ โดยมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน และแต่งตั้งผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งมาจากสมาชิกสภาที่เป็นนายทหารระดับสูง มาทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกการทำสงครามแบบวันต่อวัน มีคณะทำงานกลุ่มเล็กๆ ประกอบด้วยฝ่ายทหาร ตำรวจ พลเรือน เจ้าหน้าที่หน่วยข่าวกรอง และเจ้าหน้าที่วางแผน ทำหน้าที่รับนโยบายจากสภาการสงครามแห่งชาติ ไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

ในระดับพื้นที่ปฏิบัติการ จัดตั้งคณะกรรมการการสงครามที่เป็นกรรมการชุดเล็ก เข้าไปประจำในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะในระดับจังหวัด โดยใช้เจ้าหน้าที่ระดับสูงของฝ่ายพลเรือนทหารและตำรวจ ประจำจังหวัดนั้นๆ ปฏิบัติงานรองรับการดำเนินนโยบายของสภาการสงครามแห่งชาติ และจัดตั้งกรรมการบริหารการสงครามประจำตำบลที่มีประธานกรรมการเป็นชาวมลายูร่วมในการปฏิบัติงาน

จัดตั้งองค์กรข่าวกรอง (อังกฤษถือว่ามีความสำคัญในระดับต้นๆเพราะความสำเร็จในการต่อต้านการก่อความไม่สงบขึ้นอยู่กับงานข่าวกรองด้วย) โดยจัดให้องค์กรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการบริหารจัดการข่าวกรอง ควบคุมหน่วยข่าวกรองของหน่วยงานต่างๆเอาไว้ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อเอกภาพในการปฏิบัติงาน ทำให้ข่าวกรองมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง ชัดเจน โดยมอบหมายให้ตำรวจสันติบาลเป็นองค์กรหลัก เนื่องจากเข้าถึงทุกพื้นที่ และรู้จักประชาชนเป็นอย่างดี รวมถึงมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย และจากการทำงานข่าวกรองของอังกฤษได้ผลนับเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้อังกฤษชนะสงครามในมลายา¹

การต่อต้านการก่อความไม่สงบของสหรัฐอเมริกาในเวียดนาม

สงครามเวียดนาม หรือ สงครามอินโดจีนครั้งที่สอง หรือที่ชาวเวียดนามรู้จักกันในชื่อ สงครามอเมริกา เป็นสงครามตัวแทนสมัยสงครามเย็น ที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนาม ลาว และกัมพูชา โดยมีเวียดนามเหนือซึ่งได้รับการสนับสนุนจากจีน สหภาพโซเวียต และพันธมิตรคอมมิวนิสต์ เป็นคู่สงครามกับรัฐบาลเวียดนามใต้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา และประเทศที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ มีเวียดนาม (หรือ แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ) เป็นแนวร่วมประชาชนคอมมิวนิสต์เวียดนามใต้ ที่ติดอาวุธเบาซึ่งมีเวียดนามเหนือสั่งการ สู้รบในสงครามกองโจรต่อกำลังต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค¹⁰

ในระยะแรกที่สหรัฐเข้าไปทำสงครามในเวียดนามนั้น ไม่ได้บริหารจัดการหรือแม้กระทั่งปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ เพียงแต่ใช้หน่วยต่างๆเข้าไปรับผิดชอบตามภารกิจ ทำให้ขาดเอกภาพในการปฏิบัติงานและการควบคุมบังคับบัญชา งานจึงเกิดสภาวะชงกักัน ต่อมาจึงได้มีการปรับองค์กรใหม่ โดยรวมหน่วยงานของฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือนเข้าด้วยกัน และใช้ชื่อว่า สำนักงานโครงการสนับสนุนการพัฒนาที่ปฏิบัติและปฏิบัติการพลเรือน หรือ CORDS ทำให้เกิดเอกภาพในการบังคับบัญชา เนื่องจากมีสายการบังคับบัญชาเป็นหนึ่งเดียว ภารกิจของ CORDS จึงรัดหน้าไปอย่างรวดเร็ว

โครงการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใต้การดำเนินงานของ CORDS ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ภายใต้แนวคิด “single manager” อันเป็นผลให้การอำนวยความสะดวกในระดับยุทธศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ และเป็นการสร้างสมดุล ในการอำนวยความสะดวกของฝ่ายทหาร และพลเรือน แม้ว่าในการจัดตั้ง CORDS จะลดทอนอำนาจการบริหารของหน่วยงานบางหน่วยงานลง

แต่การปฏิบัติงานกลับเกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นตัวอย่างที่ยืนยันได้ว่า พลเรือนกับทหารสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ภายใต้ผู้บังคับบัญชาคนเดียวกัน

ผลจากความสำเร็จของ CORDS ทำให้สามารถแย่งชิงประชาชนที่สนับสนุนเวียดกงกลับมาเป็นฝ่ายสหรัฐได้บางส่วน และสามารถทำลายกองกำลังเวียดกงลงได้เป็นจำนวนมาก ทำให้เวียดกงต้องเปิดแนวรุกใหม่ โดยใช้กำลังภาคพื้นดิน ภายใต้การสนับสนุนของเวียดนามเหนือ อย่างไรก็ตามจากการที่สหรัฐนำระบบ CORDS มาใช้ล่าช้าทำให้ไม่สามารถเอาชนะสงครามในครั้งนี้¹

การต่อต้านการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

การก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้เกิดขึ้นตามเงื่อนไขดังที่กล่าวมาแล้ว การแก้ปัญหาของรัฐบาลที่ผ่านมา ดำเนินการไปในลักษณะของสงครามตามแบบ ควบคู่ไปกับการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ โดยทำการจัดตั้งองค์กรต่อต้านการก่อความไม่สงบขึ้นเพื่อแก้ปัญหา และคลี่คลายสถานการณ์ ให้ลดระดับความรุนแรงลง

ในระดับรัฐบาล จัดตั้งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ทำงานภายใต้การรับผิดชอบของนายกรัฐมนตรี มีพันธกิจในการ อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และนำนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐไปสู่การปฏิบัติด้วยการบูรณาการ สนับสนุนและเสริมการปฏิบัติของส่วนราชการต่างๆ ในการรักษาความมั่นคง ทั้งในภาวะปกติและภาวะไม่ปกติ^{11,12} และจัดตั้ง ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ที่เป็นส่วนราชการรูปแบบเฉพาะ ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี มีบทบาทและภารกิจที่สำคัญสามส่วน ได้แก่

ส่วนแรก ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ โดยจัดทำยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ ให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหาร และการพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้

ส่วนที่สอง คຸ້ມครองสิทธิเสรีภาพ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหาย และผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ส่วนที่สาม ดำเนินการเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ กับยุทธศาสตร์ของ กอ.รมน. โดยจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านความมั่นคง ตามกฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร¹³

นอกเหนือจากการจัดตั้งองค์กรในการต่อสู้กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบแล้ว รัฐบาลยังกำหนดให้มียุทธศาสตร์เพื่อเป็นกรอบในการทำงาน แต่เนื่องจากในระยะแรกผู้ปฏิบัติงานยังขาดความเข้าใจในบริบทของการต่อสู้และสภาพปัญหาที่แท้จริง ทำให้สถานการณ์ยังคงทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับความแนบแน่นของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ กับประชาชนในพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์เดียวกัน ปัญหาจึงมีความซับซ้อน และยากต่อการหาหนทางในการต่อสู้ที่มีประสิทธิภาพได้ จนเมื่อในปี 2547 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประมุขมหามกุฏราชวิทยาลัย รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เพื่อใช้ในการต่อสู้กับการก่อความไม่สงบ¹⁴ ให้ความรุนแรงในพื้นที่เริ่มลดลง ประชาชนกลับมาให้ความร่วมมือและสนับสนุนรัฐบาลในการแก้ไขปัญหา สถานการณ์จึงกลับพลิกดีขึ้นมาได้ตามลำดับ¹⁵

สรุปมุมมองเปรียบเทียบ การต่อต้านการก่อความไม่สงบ ของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และประเทศไทย มีกลไกในการเอาชนะที่มีทั้งความเหมือน และความแตกต่าง จุดเด่นของอังกฤษคือองค์กรที่มีเอกภาพในการบังคับบัญชา และการสั่งการ รวมถึงมีหน่วยงานด้านข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งถึงแม้ว่าจะประสบกับปัญหาในช่วงแรกจากการที่องค์กรไม่มีเอกภาพในการบังคับบัญชา แต่ภายหลังจากการจัดตั้งCORDS ขึ้นมาบริหาร และมีหน่วยงานข่าวกรองชั้นเยี่ยมอย่าง CIA รวมถึงการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ได้ผล ทำให้สามารถต่อต้านการก่อความไม่สงบได้ สำหรับประเทศไทย กลไกในการเอาชนะคือการใช้ องค์กร กอ.รมน. , ศอ.บต. และการน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มาใช้เป็นยุทธศาสตร์หลัก ทำให้สถานการณ์ความรุนแรงลดลง

ยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

จากบทเรียนในการต่อต้านการก่อความไม่สงบทำให้เห็นว่า การสร้างกลไกในการเอาชนะ การทำความเข้าใจในกลไก และนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อความสำเร็จ การทำความเข้าใจต่อยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ซึ่งเป็นหนึ่งในกลไกการเอาชนะ การก่อความไม่สงบนั้น จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข ปัญหา จำเป็นต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจให้ถึงระดับผู้ปฏิบัติการ หลักการของพระองค์ท่าน ได้ถ่ายทอดสู่ประชาชน ผ่านหลักการทรงงานที่ทรงใช้ในการ ปฏิบัติพระราชกรณียกิจช่วยเหลือพสกนิกรในท้องถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศ มาตลอด ระยะเวลา 60 ปี¹⁶ “พระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัตินั้น แสดงให้เห็นถึงพระเมตตา และพระมหากรุณาธิคุณ ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรทั้งแผ่นดินได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทรงห่มเทพระวรกายตรากตรำและมุ่งมั่นเพื่อแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อน ให้แก่พสกนิกรไม่ว่าจะเชื้อชาติและศาสนาใด หรืออยู่ห่างไกลสักเพียงใดก็มีทรงย่อท้อ ทรง เข้าไปช่วยเหลือราษฎรทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การเกษตร การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ และพลังงาน หรือแม้กระทั่ง การจราจร ก็ทรงคิดค้นแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างแยบยล การทรงงานของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการดำเนินงาน ในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับ วิถีชีวิตของสังคมไทย และสามารถปฏิบัติได้จริงโดยทรงเน้น “การพัฒนาคน” เป็นตัวตั้ง และยึดหลักผลประโยชน์ของปวงชน และการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชน ตลอดจน ภูมิสังคมที่คำนึงความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และการพึ่งตนเองโดยรู้จักประมาณตน และดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และ “ทำตามลำดับขั้น” อย่างบูรณาการ ซึ่งอาศัยความ “เข้าใจ เข้าถึงพัฒนา” และการ “รู้จักสามัคคี” ของทุกฝ่าย ส่งผลให้ ประชาชนและชุมชนในชนบท ที่ได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม มีเทคโนโลยีที่เหมาะสม ดำเนินการได้อย่าง ประหยัด และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนอันนำไปสู่ชุมชน สังคมที่เข้มแข็งและอยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข”¹⁷

หลักการยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้อธิบายถึงหลักการของ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา จากประสบการณ์สนองพระราชดำริมากกว่า 30 ปี เอาไว้ว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา นั้น พระองค์ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน โดยสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมเสียก่อน มิใช่การนำความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัว หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนานั้นคือ ก่อนจะทำอะไรต้องมีความเข้าใจเสียก่อน เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนในหลากหลายปัญหา ทั้งทางด้านกายภาพด้านจารีตประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น และระหว่างการดำเนินการนั้นจะต้องทำให้ผู้ที่เราจะไปทำงานกับเขาหรือทำงานให้เขานั้น เข้าใจ เราด้วย เพราะถ้าเราเข้าใจเขาแต่ฝ่ายเดียวโดยที่เขาไม่เข้าใจเรา ประโยชน์คงจะไม่เกิดขึ้นตามที่เรามุ่งหวังไว้ เข้าถึงก็เช่นกัน เมื่อรู้ปัญหาแล้ว เข้าใจแล้วก็ต้องเข้าถึง เพื่อให้ นำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ และเมื่อเข้าถึงแล้วจะต้องทำอย่างไรก็ตามให้เขาอยากเข้าถึงเรา ด้วย ดังนั้นจะเห็นว่าเป็นการสื่อสารสองทางทั้งไปและกลับ ถ้าสามารถทำสองประการแรกได้สำเร็จ เรื่องการพัฒนาจะลงเอยได้อย่างดี เพราะเมื่อต่างฝ่ายต่างเข้าใจกัน ต่างฝ่ายอยากเข้าถึงกันแล้ว การพัฒนาจะเป็นการตกลงร่วมกันทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้ให้และผู้รับ”¹⁸

นาย ปานเทพ กล้าณรงค์ราญ อดีตเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ให้สัมภาษณ์ กับประชาชาติธุรกิจ ถึงหลักการทรงงาน ของในหลวง รัชการที่ 9 ว่า “ผมประทับใจหลักการทรงงานของ พระองค์ท่านเวลาเสด็จไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยมีหลักการทรงงานแบบ "เข้าใจ เข้าถึง และ พัฒนา" กล่าวคือเวลาพระองค์ท่านจะพระราชทานความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ พระองค์ จะทรงศึกษาเพื่อให้เข้าใจว่า จะให้ความช่วยเหลือในเรื่องอะไรได้บ้าง และความเดือดร้อน ของประชาชนเป็นอย่างไร และเมื่อได้ข้อมูลแล้ว พระองค์ท่านทรงใช้วิธีเข้าถึง โดยการเสด็จไปยังพื้นที่นั้นเพื่อพบกับประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อน พระองค์ท่านทรงสอบถาม ถึงความเดือดร้อนของประชาชนเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพ ปัญหา และสอบถามถึงภูมิศาสตร์ในพื้นที่นั้นว่าเป็นอย่างไรเช่นเรื่องน้ำเรื่องดิน โดยใน ขั้นตอนนี้ทรงใช้เวลานานอยู่พอสมควร เพื่อตรวจสอบจากปากของประชาชนเองเพื่อเป็น ข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือ”¹⁹

สรุปได้ว่าหลักการของยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ดำเนินการบนหลักการบริหารสาม ประการ ประการแรก หลักความเข้าใจ หมายถึง เข้าใจสภาวะแวดล้อมของการทำงาน ได้แก่ เข้าใจภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ฯลฯ และ เข้าใจความต้องการของประชาชน ได้แก่ เข้าใจความเดือดร้อน ความต้องการของชุมชน ซึ่งความเข้าใจนี้ ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้ให้และผู้รับ ประการต่อมา หลักการเข้าถึง หมายถึง เข้าถึงจิตใจประชาชนด้วยการลงพื้นที่ สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน เข้าถึงความเดือดร้อน ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่แท้จริง เข้าถึงพื้นที่ เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ นำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ และ ประการสุดท้าย หลักการพัฒนา หมายถึง พัฒนาตามความต้องการของประชาชน บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ และเกิดจากการตกลงร่วมกันของทั้งสองฝ่าย ในขณะที่เดียวกันต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อให้เกิดสำนึกในความเป็นเจ้าของ และการดูแลรักษาให้มีความยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนาจึงนับว่าเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะเปิดประตู ออกไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน หลักการของพระองค์ท่าน เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ภายใต้คำว่า เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ในเชิงศาสตร์ ทรงเล็งเห็นหนทางที่จะเอาชนะการก่อความไม่สงบ โดยทำให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี บนพื้นฐานของความเข้าใจทั้งผู้ให้และผู้รับ เข้าถึงซึ่งกันและกัน และพัฒนาด้วยความร่วมแรงร่วมใจ นำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีความยั่งยืน เช่นเดียวกันกับที่พระองค์ท่านใช้ในการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์²⁰ ส่วนในเชิง ศิลป์ คำว่า เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มีความหมายที่แตกต่างกันไปโดยสิ้นเชิง แต่ในการนำไปใช้นั้นต้องมีศิลปะ และใช้ให้เป็นเนื้อเดียวกัน ผู้ใช้ต้องเข้าใจความหมายของคำเหล่านี้อย่างถ่องแท้แล้ว นำมาร้อยเรียง ผสมกลมกลืน นำไปสู่หนทางการปฏิบัติที่มีความเฉียบคม สามารถเอาชนะใจประชาชนซึ่งเป็น “จุดศูนย์ตุล” ของการต่อสู้ในสงครามการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ

ยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เข้ามาในช่วงที่ประเทศกำลังเผชิญกับสถานการณ์วิกฤตเมื่อปี 2547 โดยฝ่ายก่อความไม่สงบ ประสบความสำเร็จทั้งทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธี สามารถสร้างความรุนแรงให้เกิดในพื้นที่ โดยใช้ประชาชนเป็นแนวร่วม บีบบังคับให้รัฐต้องใช้กำลังในการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบ ก่อให้เกิดการสูญเสียของประชาชนผู้หลงผิดจำนวนมาก เช่น กรณีกรือเซะและกรณีการสลายการชุมนุมที่ตากใบ ส่งผลกระทบในวง

กว้างทั้งภายในและภายนอกประเทศ ถึงแม้ว่าฝ่ายรัฐจะได้ชัยชนะทางทหาร แต่กลับต้องเสียเปรียบทางการเมือง โดยเฉพาะท่าทีของต่างประเทศ ที่เห็นว่าเป็นการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ทำให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ประสบความสำเร็จในการขยายผลทางยุทธวิธี ให้เป็นการช่วงชิงการนำทางยุทธศาสตร์ในช่วงข้ามคืน²¹

ผลจากบทเรียนครั้งนั้น ทำให้รัฐบาลมองเห็นจุดอ่อนของการต่อสู้ อันเกิดจากการขาดองค์ความรู้ใหม่ทางทหาร ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจร้าย และยุทธวิธีใหม่ๆ ที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนำมาใช้ เป็นเหตุให้ฝ่ายรัฐตกเป็นฝ่ายตั้งรับอยู่ตลอดเวลา²¹ จึงต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ที่ใช้ความรุนแรง มาใช้กลไกตามแนวทางสันติวิธี ที่มุ่งต่อการเอาชนะจิตใจของประชาชน ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของการต่อสู้ ด้วยยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา โดยรัฐบาลใช้เป็นยุทธศาสตร์หลัก ในการนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ผ่านยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ พ.ศ.2555-2557 และ นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ พ.ศ.2560-2562 โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่ใช้เป็นกรอบในการบริหารที่สำคัญประกอบด้วย การพัฒนาการบริหารด้วยการมีส่วนร่วมและบูรณาการแก้ไขปัญหาพื้นที่พิเศษ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ชุมชน ในการร่วมสร้างสันติสุข การสร้างพื้นที่และสภาพแวดล้อมเพื่อแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติวิธี การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา ภาษา ศิลปะ พหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การอำนวยความสะดวก การบังคับใช้กฎหมาย การส่งเสริมนำหลักศาสนาหรือยุติธรรมชุมชนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การเยียวยา และฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รุนแรง การเสริมสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ วิถีชีวิต และความต้องการของประชาชน การพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิต การท่องเที่ยว กีฬาและผู้ด้อยโอกาส การสื่อสารสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน การเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ และการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การยึดมั่นในหลักการแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวทางสันติวิธีด้วยการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งจากการเลือกใช้แนวทางรุนแรงมาเลือกใช้แนวทางสันติวิธี การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง การบริหารจัดการบนพื้นฐานของสังคมพหุวัฒนธรรมว่าเป็นต้นทุนทางปัญญาที่หลากหลายในการเข้ามาแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ การยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐ นิติธรรม ตระหนักและเคารพในกติการะหว่างประเทศ^{22,23}

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มาเป็นยุทธศาสตร์หลักในการแก้ปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ นั้น เปรียบเสมือนการใส่ภูมิคุ้มกันเข้าไปในทุกส่วนของกระบวนการบริหารงาน เป็นการย้ำเตือนให้เกิดความรอบคอบในการเดินทางไปสู่เป้าหมาย ด้วยความเข้าใจและเข้าถึง ส่งผลให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ก่อให้เกิดความร่วมมือขึ้นในพื้นที่ เหตุการณ์ความรุนแรงมีแนวโน้มลดลง²⁴ และกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้เข้าสู่กระบวนการเจรจา²⁵ ทั้งนี้สิ่งที่ทำให้ ยุทธศาสตร์พระราชทานมีพลัง ภายใต้คำเพียงไม่กี่คำ จนเป็นปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จได้นั้นมีเหตุผลที่สนับสนุนอยู่หลายประการ

ประการแรก เป็นยุทธศาสตร์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งกลั่นมาจากหลักการทรงงานของพระองค์ท่านที่ใช้มาตลอดระยะเวลา 60 ปีทำให้ประเทศผ่านพ้นวิกฤตมาได้ถึงปัจจุบันและที่สำคัญได้ทรงแสดงตัวอย่างให้เห็นในการนำไปใช้ ทำให้หน่วยงานสามารถน้อมนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเป็นรูปธรรม

ประการที่สอง เป็นปรัชญาการทำงานเพื่อสังคมที่รวมพลังเป็นหนึ่งระหว่างปัญญา (สมอง) จิตวิญญาณ (หัวใจ) และทักษะการบริหารจัดการเพื่อบรรลุ ศานติ สมานฉันท์ และความเจริญที่ยั่งยืน มุ่งเน้นที่จุดศูนย์กลางของการต่อสู้คือประชาชน เป็นการต่อสู้เพื่อเอาชนะกันทางความคิด ความเชื่อ อันจะเป็นชัยชนะที่เด็ดขาดทำให้ผู้ก่อความไม่สงบหมดแนวร่วม¹⁶

ประการที่สาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงเป็นที่รักของปวงชนชาวไทย ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม การน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทานไปใช้ในพื้นที่ ก่อให้เกิดการยอมรับของทั้ง ผู้ให้และผู้รับ ทำให้การเดินทางของยุทธศาสตร์เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเกิดผลสัมฤทธิ์^{26,27}

ประการสุดท้าย ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคพลเรือน ที่มีความตั้งใจแน่วแน่ในการสานต่อแนวทางพระราชดำริให้สัมฤทธิ์ผล แม้จะต้องเผชิญกับความรุนแรงจากผู้ต่อต้าน แต่ความพยายามยังคงเดินทางต่อไปอย่างมีความหวัง^{28,29,30}

ข้อเสนอแนะ

อย่างไรก็ตามแม้ว่ายุทธศาสตร์เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา จะสามารถนำไปสู่ชัยชนะที่เด็ดขาดได้ในอนาคต แต่ยุทธศาสตร์นั้นไม่สามารถดำเนินไปได้เพียงลำพังโดยปราศจากการพัฒนาแนวคิด (WAY) และเครื่องมือ(MEAN)ที่เหมาะสมใหม่ๆ ในการเดินทางไปสู่เป้าหมาย กระบวนการเหล่านี้ต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อสภาวะแวดล้อมของการต่อสู้เปลี่ยนไปจากปัจจุบัน บทเรียนจากการรบที่ผ่านมาสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดเดิมๆได้ และยังสามารถนำวิธีการที่ใช้ได้ผลแล้วในอดีต มาปรับปรุงให้เหมาะสมกับการแก้ปัญหาในปัจจุบัน สิ่งเหล่านี้ยังคงรอการค้นพบจากผู้ที่ได้ศึกษาบทความนี้ นำไปต่อยอดสู่ความสำเร็จในอนาคตต่อไป

บทสรุป

ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ แม้จะยังไม่สามารถสรุปได้ว่าจะสิ้นสุดลงเมื่อใด ความสงบ สันติสุข ในดินแดนอันสวยงามของปลายด้ามขวานแห่งนี้จะกลับคืนมาในเร็ววันหรือไม่ ไม่มีใครสามารถกำหนดหรือให้คำตอบได้อย่างชัดเจน แต่สิ่งสำคัญคือ ความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่น ความร่วมแรงร่วมใจ และไม่ท้อแท้ของคนในชาติ รวมถึงพี่น้องชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ จะต้องยังคงอยู่อย่างมีความหวังการทำงานร่วมกันด้วยความประสานสอดคล้อง ของทุกหน่วยงานที่ลงไปแก้ปัญหาและหน่วยงานในพื้นที่ โดยไม่ปล่อยให้ใคร หน่วยงานใด ต้องทำงานหรือต่อสู้เพียงลำพัง ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อผลสำเร็จที่จะตามมา ยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา จะเป็นตัวจักรสำคัญในการยับยั้งและเอาชนะผู้ก่อความไม่สงบ ภายใต้อิทธิพลจากมาตรการการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ ความเข้าใจต่อยุทธศาสตร์และการนำไปใช้ตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จะต้องถูกพัฒนาให้เกิดขึ้นในใจของทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา ซึ่งบทสรุปของพยายามทั้งหมดเหล่านี้ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงความสำเร็จ ผ่านผลงานที่เกิดขึ้น จากสติความรุนแรงที่ลดลง ประชาชนเริ่มหันมาให้ความร่วมมือกับรัฐบาล และไม่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา แนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบ ททยอยเข้ามาอบตัว โดยต้องการอยู่อย่างสงบสุขและมีความหวัง องค์กรต่างชาติปฏิเสธการสนับสนุนต่อกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในการเรียกร้องหาความชอบธรรม ไฟใต้ที่ลุกโชนขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเวลานี้เริ่มลด

ความร้อนแรงลงแล้วจากความสำเร็จของการทำงานด้วยความมานะพยายามมาอย่างยาวนาน และเชื่อว่าในระยะเวลาอันใกล้นี้ สันติสุข รอยยิ้มสยาม ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม จะกลับคืนมาสู่จังหวัดชายแดนใต้และประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ¹ รศ.ดร.สุรชาติ บำรุงสุข. (2554). การก่อความไม่สงบร่วมสมัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). Green Print Co.,Ltd.
- ² วิกิพีเดีย การก่อความไม่สงบ (เข้าถึงเมื่อ 26 พฤษภาคม 2560) .เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/>
- ³ การก่อความไม่สงบ-โรงเรียนนายเรือ (เข้าถึงเมื่อ 26 พฤษภาคม 2560). เข้าถึงได้จาก [www.rtna.ac.th /departments /Weapon /download /lecture/Files /005.pdf](http://www.rtna.ac.th/departments/Weapon/download/lecture/Files/005.pdf)
- ⁴ ดร. ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2549). ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดน ในภาคใต้ไทย(พิมพ์ครั้งแรก). โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ⁵ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเป็นสถาบัน และการกระทำภายใต้ทฤษฎี โครงสร้างหน้าที่นิยม(เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560) เข้าถึงได้จาก [www.dpu.ac.th /dpurc/ assets/uploads/.../39qysy1m8sgsgsksc0.pdf](http://www.dpu.ac.th/dpurc/assets/uploads/.../39qysy1m8sgsgsksc0.pdf)
- ⁶ ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบขต. (เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก <http://dsrd.pn.psu.ac.th/webnew/index.php/2010-12-24-05-40-49/70-database.html>
- ⁷ นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก www.nsc.go.th/.../
- ⁸ วิกิพีเดีย ลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (เข้าถึงเมื่อ 8 พฤษภาคม 2560) เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/>
- ⁹ novabliss (เข้าถึงเมื่อ 8 พฤษภาคม 2560) เข้าถึงได้จาก http://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior/Maslow_Theories.htm
- ¹⁰ วิกิพีเดีย สงครามเวียดนาม (เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/>
- ¹¹ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (เข้าถึงเมื่อ 22 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก www.isoc.go.th
- ¹² วิกิพีเดีย กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (เข้าถึงเมื่อ 5 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org>

¹³ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้(ศอ.บต.)(เข้าถึงเมื่อ 22 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก www.sbpac.go.th/

¹⁴ สำนักข่าวอิสรา เรื่องเด่น-ภาคใต้ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา “ ศาสตร์พระราชากับปัญหาที่ปลายขวาน) (เข้าถึงเมื่อ 22 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก <https://www.isranews.org/content-page/67.../51414-solve.html>

¹⁵ ไทยโพสต์ สัณญาณตีไฟใต้ดับปี 59 (เข้าถึงเมื่อ 22 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก www.thaipost.net/?q=สัณญาณตีไฟใต้ดับปี59

¹⁶ บ้านใสใจ หัวใจแห่งกระแสพระราชดำรัสของในหลวง (เข้าถึงเมื่อ 22 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก <http://www.carefor.org/content/view/1422/4/>

¹⁷ เรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิมพ์ที่:บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด 1, 3 ซอย 48 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

¹⁸ ประสพการณ์สนองพระราชดำริ-สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560) เข้าถึงได้จาก www.obec.go.th/sites/obec.go.th/files/document/.../183235.pdf

¹⁹ ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ พระราชปณิธาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา หลักการทรงงานโครงการพระราชดำริ (เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560) เข้าถึงได้จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1477460558

²⁰ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : การสถาปนาพระราชอำนาจนำในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ (เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560) เข้าถึงได้จาก <http://www.openbase.in.th/files/tbpj172.pdf>

²¹ บทเรียนและแนวทางการแก้ปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง (2548)

²² ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้พ.ศ. 2555 – 2557 (เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560) เข้าถึงได้จาก web.rid.go.th/budgets/Analyze/data/Yuttasart%20Tai%2055-57.pdf

²³ ยุทธศาสตร์-กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร(เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560) เข้าถึงได้จาก www.isocthai.go.th/yut-ta-saat.../yut-ta-saat_isoc_year55-59.pdf

²⁴ deepsouth เหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้/ปาตานี ปี 2559 (เข้าถึงเมื่อ 22 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก www.deepsouthwatch.org > Blogs > บล็อกของ ResearchReview

²⁵ Thai PBS พุดคุยสันติสุขเพื่อสร้างพื้นที่สันติสุข จชต. (เข้าถึงเมื่อ 22 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก news.thaipbs.or.th/content/255458

²⁶ facebook Nara peace พ่อของแผ่นดินกับพสกนิกรชาวไทยมุสลิม (เข้าถึงเมื่อ 22 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก <https://m.facebook.com>

²⁷ ผู้จัดการออนไลน์ ในหลวงร.9 ในความซาบซึ้งใจของชาวไทยมุสลิม (เข้าถึงเมื่อ 22 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก www.manager.co.th

²⁸ อูมม์ รอมซิด บทความนำรู้-การแก้ไขปัญหาชายแดนใต้ขึ้นพื้นฐาน (เข้าถึงเมื่อ 22 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก www.islammore.com

²⁹ บทบาทของหน่วยงานรัฐในการแก้ปัญหา จชต.ในปัจจุบัน (เข้าถึงเมื่อ 23 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก www.southernreports.com/?p=4628

³⁰ แผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาจชต. สืบค้นจาก (เข้าถึงเมื่อ 23 มิถุนายน 2560) เข้าถึงได้จาก www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=46446

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ	พันเอกสิษฐเศรษฐ์ หิรัญญพงศ์
วัน เดือน ปีเกิด	26 ตุลาคม พ.ศ. 2510
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2534	ปริญญาตรีสาขาวิชา วิทยาศาสตร์บัณฑิต(ทบ.) โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก
พ.ศ. 2534	หลักชั้นนายร้อยเหล่าทหารช่าง รุ่นที่ 61 โรงเรียนทหารช่าง กรมการทหารช่าง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2538	หลักสูตรชั้นนายพันเหล่าทหารช่าง รุ่นที่ 37 โรงเรียนทหารช่าง กรมการทหารช่าง จังหวัดราชบุรี
พ.ศ. 2542	หลักสูตรหลักประจำโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ชุดที่ 78 โรงเรียนเสนาธิการทหารบก กรุงเทพมหานคร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2540-2541	ปฏิบัติราชการโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติดใน กรุงเทพมหานครอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
พ.ศ. 2548-2549	ปฏิบัติราชการ กกล.ช.ฉก.โครงการก่อสร้างกองพลพัฒนา และพิทักษ์ทรัพยากร(กองพลทหารราบที่ 15) จังหวัด ปัตตานี
พ.ศ. 2552-2555	ปฏิบัติราชการ กกล.ช.ฉก.โครงการก่อสร้างทางหลวง หมายเลข 410 อำเภอธารโต จังหวัด ยะลา
พ.ศ. 2556-2557	ปฏิบัติราชการโครงการชุดลอกหนองเรียงเปื่อยอัน เนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกาฬสินธุ์

ตำแหน่งปัจจุบัน

พ.ศ. 2558	รองผู้บังคับการกรมทหารช่างที่ 11
-----------	----------------------------------